

Vaqif YUSİFLİ

Azərbaycan poeziyasında Vətən haqqında yazılan şeirləri, poemaları (söhəb əsl poeziyadan gedir) bir yerə, bir topluma cəm etsək, qalın cilddən ibarət bir neçə "Vətənnamə" yaranar. Abbas Səhhətın, Məhəmməd Hədinin, Abdulla Şaiqın, Əhməd Cavadın, Səməd Vurğunun, Məmməd Arzın əonlarla şairlərimizin şeirləri Azərbaycan poeziyada əbədiləşdirən nümunələrdir. Amma Vətənin neçə əsrlik tarixini, bu tarixin səhifələrindəki qələbələri, məğlubiyyətləri, qanlı izləri, bölünmələri, parçalanmaları, müstəqil Azərbaycan olana qədər keçirdiyi ağrıları, həyəcanları, zəfərləri, əks etdirən poetik epopeya yaranmamışdı. Bu tarixi-ədəbi missiyanı şair Ramiz Qusarçaylı yerinə yetirdi.

Ramiz Qusarçaylıya elə bu əsərə görə birbaşa "Vətən şairi" demək istəməliyik, çünki onun "Çörəyim daşdan çıxır" ilk şeirlər kitabından (1989) bu günə kimi Ramiz Qusarçaylı öz ilhamını Vətənə kökləyib. 1998-ci ildə yazdığı "Vətən" şeiri onun indi haqqında söz açacağımız "Vətən" poetik epopeyası üçün irəlincən bir məşq oldu.

*Dərbəndin içində yuxılan daşlar,
Bizim başımıza qaxılan daşlar,
Vətən!*

*Göyçə harayına Borçalı yandı
Bu dərd ürəkləri parçalayanda, -
Vətən!*

*Ürəyim dardlara meşə torpağı,
Dərmanı bir ovuc Şuşa torpağı, -
Vətən!*

*Yaşatmaz nə Bolu, nə Rizə məni,
Aparıb atsınlar Təbrizə məni.
Vətən!*

*Höknürən Samurdu, dolan Arzadı,
Gədan yer Mehridi, gələn yer azdı, -
Vətən!*

*Nə tez gəlib çatdı dərdin əcalı,
Çörək ağacına döndü Xocalı, -
Vətən!*

*Yellənin Bakıda dilənçi allər,
Yellədir Vətəni yalançı allər, -
Vətən!*

Amma təkcə bu şeir deyil, Ramizin onlarla şeiri var ki, Vətən haqqında yüzlərlə standart, şablon "şeirlərdən" fərqli olaraq sırf tərənnümə, astarı üzündən bəlli olan vəsfə uymadı.

O, Vətənin - Azərbaycanın dərdlərindən tarix boyu yaşadığı və yaşadığı məhrumiyyətlərdən yazdı. Amma hər şeirində unutmadı ki, Azərbaycan bölünə-bölünə kiçilsə də, hər dəfə böyüyür, ucalır, çünki bu torpağın Nizamisi, Füzulisi, Nəsimisi, Babəki, Səttarxanı var, Xətayi kimi, Nadir çah kimi dahləri, sərkərdələri var. Təzad deyilmi - böyük fəxr duyğusu və bir də:

*Nəfsini Arzın axarı bildi,
Dərbəndi dərdinin çıxarı bildi,
Şuşanı bazara çıxara bildi
Bu millət, bu millət, bu millət mənim.
Ya başqa bir şeirdə:*

"VƏTƏN" POETİK EPOPEYASI

*Asmışam Vətəni kirpiklərimdən
Gözündən Xocalı, Şuşa tökülür.*

Amma elə güman olməyən ki, Ramiz Qusarçaylı Vətən haqqında ancaq belə hüznü, sizin dilnizlə desək, kədərli şeirlər yazır. Ramiz Qusarçaylı Vətən məhəbbəti Vətən tablolarında da əks olunur. Bu tablolar da Xınalığın, quğanın, Xramçayın, Qarabağın gözəllikləri cizgi-cizgi şeirləşir. deyə Ramiz Qusarçaylı bizim poeziyada Bəxtiyar Vahabzadə, Məmməd Aravz, Xəlil Rza Ulutürk Sabir Rüstəmxanlı, Məmməd İşçmayıl, Zəlimxan Yaqub kimi şairlərin Vətən müsədləsinə qoşulan şairlərdəndir. Cabir Novruzxun bu iki misrasını xatırlayırıq: «Vətəni sevmək azdır, Vətənin olmaq görək». Ramiz də 90 - ci illərdən üzü bəriözünü Vətənin hər ağrısına, kədərinə kökləyən şairdir.

2020-ci ilin 27 sentyabrı gəldi. İcində vulkanlar yattırması Vətənin... o Vulkan, püskürdü, 44 günlük zəfər böyük Azərbaycana çevirdi.

Ramiz Qusarçaylının "Vətən" poetik epopeyası özünün söylədiyinə görə 2017-ci ildə sona çatmalıydı. Amma Ramizin qəlbində, şair inamında 27 sentyabr 10 noyabr gözləntisi yaşayırmış...

Ramiz Qusarçaylı bu əsəri yazmaq üçün Azərbaycanla bağlı bütün tarixi mənbələri oxuyub, mənimsəyib, - desəm, əsl həqiqəti söyləmiş olaram.

Azərbaycan bütün tarixi kökləri ilə Dünyaya, Şərqə bağlıdır və Ramiz də Vətən dediyimiz bu ərazini, - ilk intidai insanından bu günə qədərki

Sivilizasiya mənzərəsini bəşəri - dünyəvi tarix kimi oxumuş, böyük Dünyada Azərbaycanın ya bir ölkə, bir xalq, bir millət olduğunu tarixi həqiqətdən poeziya həqiqətinə çevirmişdir.

Ramiz Qusarçaylının poetik həqiqəti bu gün bizim tarixçilərimizin yalanlardan təmizlədiyi Vətən tarixi ilə səsleşir - amma etiraf edək ki, Ramiz Qusarçaylı bu əsərlə həm də tarixçilərin hələ başa çatdırmadığı missiyanı da yerinə yetirib. Amma şair kimi!

*Dünyada ən qədim mədəniyyətin
Qolları birləşir Azərbaycanda.
Şifirdən sonsuz əbədiyyətin
İk milyon illik qədim tarixi
Yolları birləşir Azərbaycanda.*

İlk ocaq, ilk ulu məkanın, əkinçilərdən tayfaların, ağacın, quşun dilindən, torpağın dilindən, daşın dilindən səsinə bənzəyən dil yaradıcayca qədər... oradan ən qədim sivilizasiya məskəni Şumerlərə qədərən qədim azərbaycanlıların minilliklər boyu keçdiyi tarixi yolu xatırladır R.Qusarçaylı.. «Bu xalqın kökəni, bu xalqın soyu Uzanır tarixin min illərinə» - əsəri misra-misra, fəsil-fəsil oxuduqca yüksək sivilizasiyalar, qlobal vələkal müharibələrin, çiçəklənən mədəniyyətlərin, odu söndürülmüş ocaqların, milyonlarla yurdsuz-yuvasızların, qaçqınların-miqrantların beşiyi-məskəni olan XXI əsrdən, yaşadığımız bu təzadı dünyadan minilliklərə boylanır.

«Hər gün öyrəniyə Azərbaycanı, Hər gün oxuyuram hey varaq-varaq». «Turukku-Türkün ilk adı, Arattav-ilk dövlət, R.Qusarçaylı tarixi mənbələrə, qaynaqlara baş vurduqca gözəlrimiz öndündə qədim Midiya dövləti, onun uzun onilliklər sürən hakimiyəti, sonra ikiye parçalanması («Küçük Midiyadan başlanir ilk Böyük facisi Azərbaycanın»), elə qədim hökmdar Tomrisin qəhrəmanlığı... yox hələ qul-

davlaq erası başa çatdır. Makedoniyalı İsgəndər gəlir, onun sadiq silahdaşı Atropat gəlir. "Şavhlar«yeriyirdi qana, qadaya, Şah-şah dəyişirdi quldar erası». SÇonra ilkin Azərbaycan dövləti-Atropatena. Qədim Albaniya. «Qədim Albaniya ruh sərđabəsi, Vətən tarixinin baş kitabəsi». Sonra qəhrəmanlıq tariximizin ilk sərkərdələr-Cavanşir, Babək..Əlbəttə, bütün bunlar tarixdən bizə məlumdur, amma Ramiz Qusarçaylı tarix dərsi keçmir, məqsəd odur ki, tarixin ibrət dərslərini unutmay. Unutmayaq ki, Türk adı, Türk şərəfi, Türk qəhrəmanlığı əsrlər boyu dünyaya öz qüvvətini, qüdrətini göstərib.

*Gəldi Şah İsmayıl 14 yaşında,
Qurdu 14 ilə 14 ölkədən
Şəfəvi dövləti Azərbaycana,
Dili yad dillərə görk dili oldu,
Rəsmi dövlət dili türk dili oldu.
Qoca Şərqətq Əmir Teymur, Makedoniyalı İsgəndəri nadir şah isə:
«Nə rusa işlədi, nə farsa». Əfşarlar yeni bir tarix yaradardılar. Amma «Türke qənim oldu türkün günahı». Yenə bir amma:*

*Səni tayfa-tayfa ududum Vətən,
Sülalə-sülalə ududum Vətən.
Səni sünnü-sünnü ududum Vətən,
Vətən, şia-şia ududum səni.*

Vətənin sonrakı taley idə belə uduzmaqlar (əslində itkilər), bölünmələr, parçalanmalarla dolu. Ramiz XIX-XX əsrlərin Vətən tarixinə də boylanır, bu hissələrdə onun poetik ritmi intonasiası sərtləşir. O, tarixçi-şair kimi yox, şair-tarixçi kimi Vətənin moruz qaldığı ağırlardan danışır, həssas bir vətən övladının da etiraflarını səsələndirir:

*Tanrı səni nurdan var eyləmişdi,
Cannatın gözündə yer eyləmişdi,
Çopur daşını da pir eyləmişdi,
Mən səni qoruya bilmədim, Vətən.*

*Səni Sibir-sibir səpələdilər,
Səni qəbir-qəbir qəlpələdilər,
Səni çadır-çadır tapələdilər,
Mən səni qoruya bilmədim, Vətən.*

*Toy tutdu erməni, urus, fars sənə,
Olmadı bu boyda oyun, dərş sənə.
Güllür Çanaqqala, güllür Qars sənə,
Mən səni qoruya bilmədim Vətən.*

"Vətən" poetik epopeyasında Ramizin bir şair kimi ustalığı - hər sözə, hər ifadəyə necə önəm verdiyi, bədii təsvir vasitələrini necə incəliklə işlədiyi barədə heç nə demirik görünən kəndə, usta şairə nə bələdçilik?

Əsərin son hissəsi bütünlüklə 44 günlük zəfərə həsr olunub. Ramizə poetik salnamə müəllifi kimi baxırıq, yəni 44 gün ərzində baş verən hadisələri, publisistik pafosla nəql edən bir şair kimi də yanaşırıq. Bu əsərdə publisistika poeziyalaşır:

*Ali Baş Komandan birliyimizin
Dünyaya yayılan əfir səsiydi,
Vətənin ərazi bütövlüyünün
Həm əsgəri idi,
Həm də memarı.
Qələbə səsiydi,
Zəfər səsiydi,
Diplomat səsiydi,
Səfir səsiydi.*

*Haqqın, adalətin təntənəsiydi,
Vətənin Qarabağ diyyunlərini
Çözdü hər kəsin başa düşdüyü
Hər kəsin duyduğu, qandığı dildə -
- Erməni əsgəri yaxşı eşitsin,
Assın sırğa kimi qulaqlarından.
Ölmək istəmişsə, rədd olub getsin,
Çıxсын Azərbaycan torpaqlarından.*

Ədəbi Fraqmentlər

*Əsərin bu hissəsində bir təntənə,
bir coşqu havası var.
Vətən!*

*Bir ürəkdə döyünən candır,
Qarabağ bizimdir, -
Azərbaycandır!*

Bu əsərin qəhrəman Azərbaycanıdır, onun tarixidir, zəfərləri, uğurlarıdır, həm də ağrı-acılarıdır. Və əsərin əsas qəhrəmanlarından biri Ali Baş Komandan İlham Əliyevdir.

Ali Baş Komandanın - İlham Əliyevin şərəfinə, qalib sərkərdəliyinə, ölkə prezidenti kimi geniş və çoxcəhətli fəaliyyətinə, beynəlxalq aləmdə məhir diplomat kimi şöhrət qazanmasına dair onlarla, yüzlərlə məqalələr, neçə kitablar həsr olunub. Şeirlər də yazılıb, amma etiraf etmək lazımdır ki, poeziyada onun mükəmməl obrazı Ramiz Qusarçaylının bu əsərində daha dolğundur, təbii ki, prezidentin obrazını yaratmaq üçün saysız-hesabsız epitetlərdən istifadə etmək lüzumsuzdur, onun Azərbaycan sevgisini, Xalq sevgisini, Millət üçün fədakarlığını gördüyü işlərdə, əməllərində əks etdirməli-sən. Ramizin əsərində İlham Əliyevin xarici jurnalistlərə apardıqları söhbətlərin poetik intonasiası duyulur.

«Vətən» poetik epopeyanın ilk fəsilərində «uduğumuz» peşmançılığı tez-tez təkrar edilirdi. Amma 44 günlük zəfərdən sonra «qaytardım» nidası eşidilir.

*Səni qazi-qazi qaytardım, vətən,
Qəhrəman-qəhrəman qaytardım səni.
Səni şəhid-şəhid qaytardım, Vətən
Cana can, qana qan qaytardım səni.*

*Səni Ağdam-Ağdam qaytardım, vətən,
Füzuli-Füzuli qaytardım səni.
Səni Laçın-Laçın qaytardım, Vətən,
Kəlbəcər-Kəlbəcər qaytardım səni.*

*Səni Şuşa-Şuşa qaytardım, Vətən,
Qarabağ-Qarabağ qaytardım səni.*
«Vətən» poetik epopeya Ramizin məşhur «Azərbaycan bayrağı» şeiri ilə bitir və bu əsərə mənalı bir sonluq qatır. Ramiz Qusarçaylının bu əsəri heç şübhəsiz, müasir poeziyamızda yeni bir hadisədir və bu hadisə bir tərpe-niş oyadacaq şairlərimizdə. Çünki istər nəsrimizdə, istərsə də şeirimizdə belə sənətkarlıqla yazılan əsərlərə ehtiyac duyulur.

"Vətən" poetik epopeyası yazıldı: doğrudan da bu əsərə poema demək azdır - Azərbaycan poeziyasında belə bir möhtəşəm epik-liriklə qələmə alınan əsərə ancaq yeni ad vermək olar.

"Vətən" poetik epopeyası.